

Ruyra, Junceda i la revista *Virolet*

Una col·laboració fructífera

És ben coneguda la relació que van mantenir l'escriptor Joaquim Ruyra i el dibuixant Joan G. Junceda. L'amistat personal els duria a col·laborar en diversos treballs, alguns dels quals van aparèixer a les pàgines de *Virolet* (1922-1930), una revista juvenil concebuda pel ninotaire.

SEBASTIÀ ROIG > TEXT

Els contactes entre l'escriptor i l'humorista s'havien anat consolidant a Blanes, on Ruyra tenia la casa patrimonial familiar i on també havia nascut Rosa Portas i Dotras, l'esposa de Junceda. Tots dos creadors coincidien a la vila marinera durant la temporada estival, que aprofitaven per treballar. A les hores de lleure, com explica Pere Prat i Ubach, no era difícil trobar-los dissertant pel passeig de Mar: «Moltes vegades Junceda passejava amb en Ruyra, lliurats tots dos a un viu conversar. Escoltava el prohomi de les lletres catalanes, que el tractava com un infant tot dient-li *pobric* i *manyaguet*, en l'actitud reverent d'un inferior: era una amistat molt civilitzada».

Blanes, a principi dels anys vint del segle passat, era un destí habitual del turisme barceloní. La vila comptava amb un grup cultural i lúdic, presidit per Ruyra i format per estiuejants fixos i joves del poble. A la tertúlia d'aquesta

colla, que impulsava la revista *Recull*, hi assistien, entre d'altres, Junceda, Salvador Cornellà, els germans Puig i Llensa, el novel·lista Josep Roig i Raventós i l'escriptor blanenc Vicenç Coma i Soley, col·laborador del setmanari *En Patufet*.

És molt probable que *Virolet* fos tema de discussió en alguna d'aquestes tertúlies, tenint en compte que Junceda i el seu company Gaietà Cornet n'havien estat els promotors. Aquests dos dibuixants, peces clau en l'èxit d'*En Patufet*, consideraven que aquest darrer s'havia allunyat dels seus propòsits originals, i van proposar al seu editor, Josep Baguñà, que tragués un

El magnífic diàleg entre text i ninots, en el fons, no deixava de ser una plasmació artística i vibrant de les converses que devien mantenir dibuixant i narrador

>> Portada del setmanari *Virolet* del 26 de gener de 1924, il·lustrada per Junceda.

nou producte destinat al públic infantil, amb continguts més moderns i en el qual, pel damunt de tot, es tingués cura de la qualitat gràfica. D'acord amb aquests conceptes, el primer número de *Virolet* anunciava que a la revista hi predominarien «els contes il·lustrats, les aventures dibuixades i les auques modernes», perquè els lectors d'*En Pa-*

>> *Salvador Cornellà,
Joan G. Junceda, Joaquim Ruyra
i Vicenç Coma i Soley.*

tufet hi trobessin «ço que hi mancava i que era cercat per alguns en publicacions escrites en un idioma que no és el nostre» (7 de gener de 1922).

No és rar, doncs, que la nova capçalera acollís les firmes d'artistes tan significatius com Joan d'Ivori, Toni, Joan Llaverias, Lola Anglada, Quelus o Artur Moreno. El mateix Junceda hi demostraria amb escriure la seva perícia gràfica en les il·lustracions que va compondre per a les sèries *Viatges de Gulliver*, *Contes Russos*, *La Venta focs i Lau*, *l'aprenent de pilot*, novel·la de Carles Soldevila. Malgrat la vàlua i la traça dels seus col·laboradors, el nou setmanari s'acomiadaria del públic després de 469 números, el 3 de gener de 1931, sense haver pogut fer ombra a *En Patufet*.

Encara que *Violet* apostés per la promoció conscient dels aspectes gràfics, Junceda no va voler renunciar mai

a la qualitat literària de la publicació i, per reforçar-ne aquest aspecte, va demanar la col·laboració d'autors que coneixia i admirava, com Josep Carner, Apel·les Mestres i, per descomptat, el seu amic Ruyra. El fitxatge d'aquest darrer es va comunicar així als lectors: «En Joaquim Ruyra, el gran escriptor català, ens ha concedit permís per a publicar en el nostre VIROLET, en forma d'histo-

A la tertúlia d'aquesta colla hi assistien Junceda, Salvador Cornellà, els germans Puig i Llena, el novel·lista Josep Roig i Raventós i l'escriptor blanenc Vicenç Coma i Soley

rieta, la seva graciosíssima poesia "De mala mena", que l'Apa està il·lustrant com ell sap fer-ho. Oi més, ens ha donat la idea i text d'una historieta molt divertida que sortirà el número pròxim. No cal dir com agraïm a tan gran mestre les bondats amb que ens encoratja» (*Violet* n. 18, 6 de maig de 1922).

Aquest primer treball de Ruyra —un guió de còmic— va aparèixer, tal com s'havia dit, al cap de set dies (*Violet* n. 19, 13 de maig de 1922). La historieta, titulada «Tot té els seus avantatges i els seus inconvenients», ocupava una pàgina, i la dibuixava Junceda. Constava de dotze escenes, que s'encavalcaven sense estar separades per vinyetes. La narració, ambientada al camp, mostrava la batussa d'un gos que, encoratjat pel seu amo, s'enfrontava a una serp. El gos s'acabava empassant la serp, però les dimensions grandioses del rèptil acabaven girant-se-li en contra. Els tex-

tos còmics de Ruyra estaven numerats i fins i tot en un, per indicar els sorolls dels dos animals, hi afegia onomatopeies, molt habituals en el llenguatge historietístic. El resultat global és força reeixit, i permet intuir que, d'haver-s'hi posat, l'escriptor blanenc hauria pogut dedicar-se sense problemes al guionatge d'historietes.

Malgrat aquest inici inusual i prometedor, la participació de Ruyra en el setmanari va ser esporàdica i escadussera. De ben segur que alguns dels homes de la casa haurien volgut que fos més prolífic, com ara Clovis Eimeric (Lluís

>>> A dalt, il·lustració de Junceda amb text de Ruyra. A la dreta, caricatura de Ruyra feta per Junceda.

Almerich i Sellarés), el qual li va dedicar la rondalla «Història d'Enamorats», tot qualificant-lo de «mestre estilista» (*Virolet* n. 176, 16 de maig de 1925). Malgrat els afalacs, Ruyra els va lliurar poques peces i amb comptagotes.

La nova capçalera acollí les firmes d'artistes tan significatius com Joan d'Ivori, Toni, Joan Llaverias, Lola Anglada, Quelus i Artur Moreno

La seva segona col·laboració, de fet, era un text ja conegut: el poema «De mala mena» (*Virolet* n. 34, 26 d'agost de 1922). Amb aquest poema rondallístic, protagonitzat per un follet plaga i tarambana, l'escriptor havia obtingut el «Primer accèssit» al Premi Rosa d'Argent als Jocs Florals de Barcelona de 1895. El dibuixant Apa (Feliu Elias i Bracons) va il·lustrar aquest text amb elegància, mitjançant una cadèn-

>> Dues pàgines de Virolet que mostren la col·laboració de Ruyra amb Junceda.

cia de petits dibuixos, intercalats entre els versos, que aconseguen un ritme visual exquisit.

Des de l'aparició d'aquest poema, si no anem errats, la firma de Ruyra va trigar bastant a retornar a les pàgines de *Virolet*. Ho va fer en els números 153 i 154 (6 i 13 de desembre de 1924), amb el conte llarg «Les angúnies dels vint corders de Blanes», que va il·lustrar Junceda. Aquesta narració arrencava d'un equívoc lingüístic provocat per la polisèmia de la paraula castellana *cordero*. Un general anomenat Zapatero demanava a l'alcalde de Blanes que li fes arribar, al quarter de Santa Coloma de Farners, els vint *corderos* més sans i grassos de la població; l'alcalde es confonia i li enviava un grup de mossos que treballaven de corders. Junceda va subratllar aquesta dualitat amb les imatges que acompanyaven el text: el títol de la narració estava situat entre dos nois que enrotllaven una corda i, a la part inferior de les pàgines, una corrua de xais dibuixava una sanefa. Vinyetes amb aliments saborosos complementaven el treball.

El conte de Ruyra va acabar traspasant els marges de *Virolet* per reparèixer en altres formats. D'una banda, la narració, rebatejada «Els vint corders de Blanes», es va incloure en el volum de proses *Entre flames* (1928), publicat per l'autor després que un incendi assolés les muntanyes de Montnegre de la Selva i les Gavarres. En segon lloc, va generar l'adaptació teatral *Els quatre corders de Blanes*, escrita per Vicenç Coma i Soley. La peça es va estrenar al Centre Catòlic blanenc el 14 febrer de 1932. Coma ho recordava així: «Jo, a base d'un inversemblant malentès, i només aprofitant d'en Ruyra el personatge històric del general Zapatero, vaig enredar la tro-

ca. L'estrena fou sense intervenció femenina com era lògic en aquell temps. Sobre aquesta qüestió vaig lluitar amb tots els respectes davant la Jerarquia, fracassant rotundament». L'obra s'acabaria editant amb el títol *Els Sis corders de Blanes* (1966).

La darrera aportació de Ruyra a la revista juvenil va ser un conte breu de signe humorístic titulat «Estalvis» (*Virolet* n. 371, 9 de febrer de 1929). Partint d'una anècdota popular, l'autor relata la facècia d'un menestral que, per estalviar-se el cost d'un dentista, posava la seva boca en mans d'un pagès arrencaqueixals. El resultat desastrós de l'operació era embellit per sis dibuixos de Junceda, que permetien entendre la història gairebé sense necessitat de llegir-ne el text. Aquest magnífic diàleg entre text i ninots, en el fons, no deixava de ser una plasmació artística i vibrant de les converses que devien mantenir dibuixant i narrador, relatant-se historietes i plagasitats quan passejaven pel Blanes mariner i casolà dels anys vint.

Sebastià Roig és periodista i escriptor.

Encara que Virolet apostés per la promoció conscient dels aspectes gràfics, Junceda no va voler renunciar mai a la qualitat literària de la publicació